

Afwegingskader Artistieke Vrijheid en Maatschappelijke Verantwoordelijkheid

versie 2, maart / mei 2026

1. Doel en karakter

Dit document vertrekt vanuit één gedeelde overtuiging: artistieke vrijheid is geen luxe, maar een [fundament van een open, democratische samenleving](#).

Poppodia en popfestivals dragen als vrijplaatsen bij aan een pluriform cultureel landschap waarin kunst, debat en verbeelding naast elkaar kunnen bestaan. Het vermijden van wrijving mag nooit een doel op zich zijn; juist spanning en verschil vormen de kern van [culturele vrijheid](#).

Deze handreiking ondersteunt poppodia en popfestivals bij het maken van zorgvuldige afwegingen door duidelijke principes, een herkenbaar proces en praktische instrumenten te bieden.

De nadruk ligt op autonomie, transparantie, proportionaliteit en lerend vermogen.

Dit afwegingskader is opgesteld om poppodia en popfestivals te ondersteunen bij zorgvuldige besluitvorming rond artistieke vrijheid, maatschappelijke verantwoordelijkheid en omstreden programmering. Het biedt een gemeenschappelijk referentiekader met uitgangspunten, afwegingsvragen en handelingsperspectieven, zonder de autonomie van individuele organisaties te beperken.

De totstandkoming van dit kader is begeleid door advies vanuit de Beleidsadviescommissie van de VNPF en is besproken tijdens de Algemene Ledenvergadering van 15 december 2025, in het kader van gezamenlijke reflectie op de rol en verantwoordelijkheid van poppodia en popfestivals in een veranderende maatschappelijke context.

Dit document heeft de status van een richtinggevend afwegingskader. Het is geen statisch of normerend voorschrift, maar een levend document dat organisaties ondersteunt bij het maken van eigen, contextgevoelige keuzes. In het huishoudelijk reglement van de VNPF wordt naar dit kader verwezen als handreiking voor zorgvuldige besluitvorming. De VNPF volgt maatschappelijke, juridische en sectorale ontwikkelingen en zal het kader waar nodig actualiseren, op basis van praktijkervaringen en nieuwe inzichten, zodat het blijft aansluiten bij de realiteit van de sector en de waarden die zij wil uitdragen.

2. Uitgangspunten

Vrijheid van expressie als mensenrecht

Artistieke vrijheid is verankerd in internationale verdragen¹. Zij omvat het recht om te creëren zonder censuur, werk te tonen of te delen, passend beloond te worden, vrij te reizen en toegang te hebben tot culturele expressie.

Poppodia en popfestivals dragen bij aan het waarborgen van [deze rechten](#) in de praktijk.

Veel kan, maar niet alles

Uitingen die aanzetten tot haat, discriminatie, geweld of intimidatie horen niet thuis op onze poppodia en popfestivals. Controverse, scherpe meningen of maatschappelijk debat zijn echter geen reden tot uitsluiting. Het uitgangspunt is steeds: bescherming van expressie, tenzij de grens van wet of veiligheid wordt overschreden.

Afstandsbeginnsel en autonomie

[Artistieke besluitvorming behoort onafhankelijk te zijn van politieke of financiële druk.](#) Pogingen om via subsidievoorwaarden of politieke beïnvloeding inhoudelijke keuzes te sturen, ondermijnen de legitimiteit en geloofwaardigheid van de (pop)culturele sector en de samenleving als geheel.

Het afstandsbeginnsel (het uitgangspunt dat overheden op afstand blijven van inhoudelijke beslissingen in de kunst) vormt een noodzakelijke randvoorwaarde voor vertrouwen.

Overheden en fondsen dienen zich terughoudend op te stellen bij het inhoudelijk beoordelen of afkeuren van artistieke expressie. Besluiten die wél impact hebben op artistieke vrijheid moeten uitlegbaar, tijdelijk en proportioneel zijn, en altijd ruimte laten voor dialoog met de betrokken organisatie.

Partnerschappen (zoals festivalsamenwerkingen, sponsors, leveranciers of inhoudelijke coproducties) kunnen eveneens onder druk komen te staan wanneer een optreden, act of kunstuiting als omstreden wordt aangemerkt. Ook in zulke relaties is consistentie nodig: partners dienen zorgvuldig en in overeenstemming met vooraf afgesproken waarden en procedures te handelen. Afwijkingen daarvan, bijvoorbeeld door reputatiedruk of ad-hocreacties, vergroten de kans op willekeur en ondermijnen het vertrouwen in samenwerkingen.

[Media spelen een belangrijke rol in beeldvorming.](#) Publieke berichtgeving kan discussies versterken, polariseren of juist nuanceren. Organisaties, overheden en fondsen dienen mediareacties niet als

¹ Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM) – Artikel 27 Dit artikel stelt dat: Iedereen het recht heeft om vrijelijk deel te nemen aan het culturele leven, te genieten van kunst en deel te hebben aan wetenschappelijke vooruitgang. Makers hebben recht op bescherming van hun geestelijke en materiële belangen die voortkomen uit hun artistieke werk. 2) Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie – Artikel 13 Dit artikel garandeert: Vrijheid van kunsten en wetenschappen, en erkent de academische vrijheid. Het vloeit voort uit de bredere rechten op vrijheid van gedachte en meningsuiting. 3) Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) – Artikel 10 Hoewel niet specifiek over kunst, beschermt dit artikel: De vrijheid van meningsuiting, waaronder ook artistieke expressie valt. Beperkingen zijn mogelijk, maar moeten wettelijk en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. 4) UNESCO-verdragen en verklaringen - UNESCO erkent artistieke vrijheid als een fundamenteel onderdeel van culturele rechten en als complementair aan persvrijheid. Het benadrukt de rol van kunst in het bevorderen van dialoog, empathie en maatschappelijke reflectie.

directe leidraad te gebruiken, maar als signaal dat zorgvuldig moet worden gewogen. Een evenwichtige omgang met media-aandacht vraagt om transparante communicatie, feitelijke duiding en het vermijden van snelle conclusies of oordeelvorming.

Vrijheid en verantwoordelijkheid

Artistieke vrijheid brengt ook bewustzijn van maatschappelijke impact met zich mee. Verantwoordelijkheid betekent niet dat elk risico wordt vermeden, maar dat besluiten zorgvuldig worden afgewogen en uitgelegd.

Ruimte voor wrijving, dialoog en meerstemmigheid

Cultuur verbindt én confronteert. Poppodia en popfestivals dragen bij aan sociale veerkracht: het vermogen van een samenleving om met verschillen om te gaan zonder deze te onderdrukken.

Verantwoordelijkheid naar de samenleving

Poppodia en popfestivals waarborgen veiligheid, handelen transparant en nemen hun publieke rol serieus. Zij dragen bij aan vertrouwen in de culturele sector als onafhankelijke, open en inclusieve ruimte.

Ken jezelf, ken je omgeving

Een realistisch beeld van de eigen positie is essentieel. Ken de waarden en kwetsbaarheden van de organisatie, maar ook de omgeving waarin zij opereert: van lokale politiek tot maatschappelijke netwerken en media. Inzicht in die context helpt om proportioneel en strategisch te reageren op druk of controverse.

Morele verantwoordelijkheid

Naast juridische en veiligheidsaspecten kan ook een morele afweging onderdeel zijn van de besluitvorming. Poppodia en popfestivals zijn geen waardenvrije organisaties: zij bestaan bij de gratie van publiek vertrouwen en maatschappelijke betekenis. Artistieke vrijheid is bovendien relationeel; zij bestaat binnen een gemeenschap van publiek, artiesten en medewerkers en vraagt om wederzijds vertrouwen in het podium en zijn integriteit.

Soms kan een optreden of samenwerking juridisch toelaatbaar zijn, maar moreel onwenselijk in het licht van de waarden en missie van de organisatie, bijvoorbeeld waar het gaat om respect, gelijkwaardigheid, inclusie of menselijke waardigheid.

Het expliciet benoemen van morele overwegingen draagt bij aan transparantie en vertrouwen. Een morele keuze is geen vorm van censuur, maar een uitdrukking van normatief leiderschap: het bewust toepassen van waarden als richtinggevend kompas in situaties waarin wet- of regelgeving onvoldoende houvast biedt.

Artistieke vrijheid vraagt om morele volwassenheid en het besef dat vrijheid alleen duurzaam kan bestaan wanneer zij gepaard gaat met verantwoordelijkheid. Daarom is het waardevol om bij

gevoelige of omstreden programmering expliciet de volgende vragen te stellen:

- Past deze keuze bij de kernwaarden van onze organisatie en de samenleving die wij willen vertegenwoordigen?
- Wordt met deze keuze het vertrouwen van publiek, artiesten en medewerkers versterkt of geschaad?
- Hoe maken we, als we besluiten een optreden of samenwerking wel of niet door te laten gaan, duidelijk dat dit een bewuste morele keuze is, genomen uit overtuiging en zorgvuldigheid, en niet uit angst of druk?

Morele afwegingen verdienen procesmatige borging: idealiter worden zij collegiaal en transparant genomen, volgens een vast en herkenbaar proces. Dit voorkomt dat beslissingen te smal of te persoonlijk worden geïnterpreteerd en versterkt het gezamenlijke morele kompas van de organisatie.

Door morele overwegingen zichtbaar onderdeel te maken van het afwegingsproces tonen poppodia en popfestivals dat zij hun publieke rol serieus nemen: als vrijplaatsen waar artistieke expressie, menselijke waardigheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid in evenwicht zijn.

3. Afwegingsvragen bij omstreden programmering

3.1 Signalering

De eerste stap is het herkennen en duiden van signalen die wijzen op mogelijke maatschappelijke of interne onrust.

- Waar komen zorgen of klachten vandaan: publiek, medewerkers, partners, media, politiek, of combinaties daarvan?
- Zijn de signalen feitelijk onderbouwd, of spelen vooral perceptie en publieke druk een rol?
- Worden verschillende perspectieven gehoord, ook die van direct betrokken medewerkers of externe samenwerkingspartners?
- Denk vooruit: welke scenario's kunnen zich ontwikkelen en hoe kan de organisatie zich daarop voorbereiden?

Het doel in deze fase is het vergroten van begrip: begrijpen wat er speelt, waarom het gevoelig ligt en welke belangen of emoties een rol kunnen spelen.

3.2 Context en intentie

Om tot een passende beoordeling te komen, is inzicht nodig in de bedoeling en context van het programma of optreden.

- Wat wil de artiest, spreker of organisator overbrengen?
- Gaat het om artistieke expressie, maatschappelijk commentaar, satire of provocatie, of een mengvorm daarvan?
- Hoe verhouden eventuele eerdere uitingen of gedragingen van de artiest, spreker of organisator zich tot dit specifieke optreden?
- Is er sprake van een patroon, of juist van een geïsoleerde gebeurtenis?

Een juiste duiding van intentie helpt te voorkomen dat een optreden onterecht als bedreigend of kwetsend wordt bestempeld.

Partners en intenties

Indien relevant: betrek ook de intenties en het trackrecord van samenwerkingspartners. Kijk naar publiek beschikbare informatie (missie, waarden, eerdere projecten) en vraag zo nodig om een korte toelichting op maatschappelijke doelstellingen en bijdrage aan de [SDG's](#)². Het doel is inzicht, geen

² De Sustainable Development Goals (SDG's) zijn de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen die de Verenigde Naties in 2015 hebben vastgesteld als onderdeel van de Agenda 2030 voor Duurzame Ontwikkeling. Ze vormen een wereldwijde oproep tot actie om armoede te bestrijden, de planeet te beschermen en vrede en welvaart voor iedereen te bevorderen. De doelen zijn onderling verweven en bestrijken vrijwel alle terreinen van een rechtvaardige en duurzame samenleving. Ze omvatten: (1) het uitbannen van armoede, (2) het beëindigen van honger, (3) het bevorderen van gezondheid en welzijn, (4) het garanderen van kwaliteitsonderwijs, (5) het realiseren van gendergelijkheid, (6) het waarborgen van schoon water en sanitaire voorzieningen, (7) het bevorderen van betaalbare en duurzame energie, (8)

uitgebreide audit: volsta met een beknopte check die past bij de omvang en het risicoprofiel van het programma.

3.3 Maatschappelijke impact en proportionaliteit

Sommige programma's raken maatschappelijke gevoeligheden, zeker in een tijd waarin [beeldvorming](#) (onder meer via sociale media) een grote rol speelt en meningen snel en breed worden gedeeld, wat het risico op polarisatie vergroot.

- Welke thema's of emoties spelen lokaal en/of landelijk?
- Wat is de impact van ingrijpen (zoals annulering) en wat van doorgaan? Denk aan reputatie, vertrouwen, veiligheid en relaties met medewerkers, publiek of partners.
- Is de (voorgestelde) partner in redelijke mate in lijn met de waarden en basis-[SDG's](#)? Zo niet: zijn verzachtende voorwaarden of alternatieven mogelijk?
- Wordt met een maatregel de artistieke vrijheid niet onevenredig beperkt in verhouding tot het risico op financiële en/of reputatieschade, discriminatie of veiligheidsproblemen?
- Kan spanning worden omgezet in dialoog, bijvoorbeeld door aanvullende context, randprogrammering of een publiek gesprek?

Proportionaliteit is leidend: niet elke controverserige vraag om actie, en niet elke actie vraagt om uitsluiting.

3.4 Artistieke waarde en autonomie

Artistieke overwegingen verdienen een centrale plaats in de afweging.

- Wat is de artistieke of inhoudelijke waarde van het programma voor het publiek of de culturele dialoog?
- Welke bijdrage levert het optreden aan de missie van het podium of festival?
- Wordt de creatieve autonomie van de maker voldoende gerespecteerd, ook als de boodschap schuurt of mogelijk bijdraagt aan polarisatie?

het stimuleren van waardig werk en economische groei, (9) het versterken van industrie, innovatie en infrastructuur, (10) het verminderen van ongelijkheid, (11) het ontwikkelen van duurzame steden en gemeenschappen, (12) het stimuleren van verantwoorde consumptie en productie, (13) het nemen van klimaatactie, (14) het beschermen van leven in het water, (15) het behouden van leven op het land, (16) het bevorderen van vrede, justitie en sterke publieke instituties, en (17) het versterken van partnerschappen om al deze doelen te bereiken.

Samen vormen deze doelen een wereldwijd kompas voor een duurzame, rechtvaardige en inclusieve toekomst. Ze worden gebruikt door overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en ook culturele instellingen als richtlijn bij beleid, samenwerking en programmering. Voor poppodia en popfestivals kunnen de [SDG's](#) richting geven aan keuzes rond partnerschappen, maatschappelijke verantwoordelijkheid en de bijdrage van kunst en cultuur aan een duurzame samenleving.

Artistieke vrijheid wordt idealiter alleen beperkt als daar zwaarwegende redenen voor zijn, niet omdat iets ongemakkelijk voelt.

3.5 Veiligheid en werkklimaat

Vrijheid en veiligheid zijn onlosmakelijk verbonden.

- Zijn er concrete risico's voor bezoekers, partners, medewerkers of artiesten?
- Wat is realistisch: kunnen veiligheidsmaatregelen deze risico's voldoende beperken?
- Wordt de veiligheid van medewerkers, partners, vrijwilligers en artiesten geborgd zonder te leiden tot overmatige controle of zelfcensuur?

Een veilige werkomgeving betekent dat mensen open kunnen spreken over hun zorgen, zonder angst voor repercussies.

3.6 Besluitvorming

Heldere besluitvorming voorkomt willekeur en overreactie. Een transparant proces helpt om vertrouwen te behouden, zowel intern als extern.

- Wie neemt het uiteindelijke besluit (bijvoorbeeld: directie, artistiek leider, Raad van Toezicht, klankbordgroep)?
- Is voor iedereen duidelijk welke stappen worden gezet en wie in welke fase wordt geraadpleegd?
- Wordt binnen het team ruimte geboden voor dialoog, advies of tegenspraak?
- Kan bij twijfel een interne of externe klankbordgroep worden geraadpleegd, bijvoorbeeld een RvT-lid of een onafhankelijke adviseur met maatschappelijke expertise?

3.7 Mogelijke interventies

Er zijn verschillende manieren om te reageren op een gevoelige situatie. Niet elke zorg vereist een zware maatregel.

- Soms is geen actie de beste keuze: niet elke commotie is terecht of relevant.
- Een gesprek met de betrokken artiest, organisator en/of partner kan verhelderen wat de intentie is en welke voorwaarden passend zijn (bijvoorbeeld transparantie over doel, co-brandingafspraken, geen aanzet tot haat of geweld, verwijzing naar relevante [SDG's](#)). Een publieke toelichting of context kan misverstanden voorkomen en vertrouwen behouden.
- Annulering of weigering is een ingrijpend middel en pas aan de orde bij zwaarwegende redenen, zoals incompatibiliteit met missie en visie, morele verantwoordelijkheid, veiligheid of overtreding van wetgeving. In dat geval hoort de beslissing proportioneel, goed onderbouwd en waar mogelijk tijdelijk te zijn.

3.8 Communicatie en transparantie

Heldere communicatie is cruciaal, zowel intern als extern.

- Hoe wordt het besluit uitgelegd aan medewerkers, publiek, artiesten en partners?
- Draagt de communicatie bij aan vertrouwen in de onafhankelijkheid en zorgvuldigheid van de organisatie?
- Worden emoties erkend en wordt de toon afgestemd op de gevoeligheid van de kwestie?
- Leg besluiten beknopt vast: wat was het signaal, welke overwegingen zijn gemaakt, wie was betrokken en wat is besloten?

Dergelijke documentatie vergroot interne consistentie, maakt leren mogelijk en toont dat besluiten zorgvuldig tot stand komen.

4. Extra aandachtspunten

Identiteit en activisme

Sommige poppodia en/of popfestivals kiezen voor een expliciet activistische rol, andere voor een meer faciliterende positie. Beide benaderingen zijn legitiem.

Het is raadzaam deze positionering expliciet te formuleren, zodat keuzes herkenbaar zijn en niet ad hoc tot stand komen.

Politieke druk en publieke verwachtingen

Waar beleid, politiek en/of partnerschappen gaan bepalen wat er wel of niet gezegd of geprogrammeerd mag worden, is een grens bereikt. Idealiter weerstaan organisaties preventieve zelfcensuur uit angst voor maatschappelijke commotie of subsidierisico's. Dit schaadt niet alleen de sector, maar tast ook het vertrouwen in de democratische basis van cultuur aan.

Eigen toetsingscriteria

Organisaties kunnen hun waarden vertalen naar positieve (wat zij willen stimuleren) en negatieve (wat zij willen vermijden) criteria.

Voorbeelden zijn: "Wij werken samen met partners die inclusie bevorderen" of "Wij vermijden samenwerkingen met partijen die oproepen tot haat of geweld."

Partnerschap en vooraf nagaan (light) van waarden en duurzaamheid

Bij nieuwe of vernieuwde partnerschappen kan het verstandig zijn om vooraf kort en proportioneel te toetsen of een samenwerking past bij de waarden van de organisatie. Deze lichte vorm van zorgvuldigheid helpt om verrassingen te voorkomen, zonder dat het een bureaucratisch proces wordt.

Een eerste stap is het nagaan in hoeverre een partner aansluit bij de eigen waarden. Daarbij gaat het om expliciete afstand van discriminatie, haat of geweld, en om respect voor mensenrechten en basisprincipes zoals gelijke behandeling en waardig werk. Deze uitgangspunten sluiten aan bij onder meer de duurzame ontwikkelingsdoelen ([SDG's](#) 5, 8, 10, 16 en 17; zie voetnoot 2).

Publiek beschikbare informatie, zoals een website, jaarverslag of duurzaamheidsrapport, biedt vaak al voldoende inzicht in de missie, maatschappelijke ambities of eventuele controverses van een partner.

Wanneer twijfel bestaat, kan worden gevraagd om een korte schriftelijke toelichting, bijvoorbeeld een verklaring van één pagina waarin de partner zijn missie, relevante [SDG's](#) en naleving van wet- en regelgeving beschrijft.

De diepgang van deze toets kan worden afgestemd op het risicoprofiel van de samenwerking. Bij grotere zichtbaarheid of gevoelige thema's is meer detail passend, terwijl bij kleine of laag-risicosamenwerkingen een korte notitie doorgaans volstaat.

Als een partner niet volledig aansluit bij de waarden van het podium of festival, hoeft dat niet automatisch tot afwijzing te leiden. Vaak zijn aanvullende afspraken of voorwaarden mogelijk,

bijvoorbeeld over communicatie, co-branding, context of aanvullende duiding. Zo kan een samenwerking verantwoord plaatsvinden zonder dat kansen verloren gaan.

Tot slot is transparantie belangrijk. Leg beknopt vast wat is nagegaan, welke overwegingen zijn gemaakt en welk besluit is genomen, zonder onnodige persoonsgegevens te bewaren. Zo blijft het proces zorgvuldig, uitvoerbaar en proportioneel in verhouding tot de aard van de samenwerking.

Publiekscommunicatie en reputatiebeheer

Transparantie over het proces vergroot begrip: laat zien hoe besluiten tot stand komen, niet alleen wat er is besloten.

Open communicatie bevordert maatschappelijk vertrouwen, ook bij controversiële keuzes.

Sociale media en druk van buitenaf

Bereid de organisatie voor op online reacties. Een communicatiestrategie met rustige duiding en feitelijke informatie helpt escalatie te voorkomen.

Documenteer incidenten zorgvuldig en borg digitale veiligheid. Vastlegging helpt om ervaringen te delen en patronen te herkennen.

Reflectie en evaluatie

Na afloop van een besluit of gebeurtenis kan een korte evaluatie helpen om te leren van ervaringen en toekomstige afwegingen te verbeteren.

Monitor hoe besluiten uitpakken (publieksreactie, veiligheid, reputatie, leerpunten) en stel beleid bij waar nodig.

Training en bewustwording

Overweeg periodiek een gesprek of training over ethische dilemma's in programmering. Dit versterkt het zelfvertrouwen van medewerkers en programmeurs bij maatschappelijke of politieke druk.

Omgaan met demonstraties en/of activistische gebeurtenissen

Zorg voor een duidelijk beleid en handelingsperspectief voor medewerkers bij demonstraties en/of activistische gebeurtenissen. Demonstraties binnen of rond poppodia en/of popfestivals kunnen een spanningsveld opleveren tussen [vrijheid van meningsuiting](#), veiligheid en huisregels.

Het is wettelijk bepaald dat overal mag worden gedemonstreerd, zowel op de openbare weg als op privéterrein, waaronder poppodia en popfestivals.

In de openbare ruimte geldt de [Wet openbare manifestaties](#) (WOM). Demonstraties zijn toegestaan, tenzij de burgemeester beperkingen oplegt, bijvoorbeeld om veiligheidsredenen.

Op privéterrein hebben demonstranten eveneens rechten. Een demonstratie mag niet worden beëindigd vanwege de inhoud van de mening, tenzij die uitingen zelf haatzaaiend of discriminerend

zijn, oproepen tot geweld, of anderszins wettelijk verboden zijn. Beëindiging is wel mogelijk wanneer de wijze van uiting in strijd is met de huisregels en/of de veiligheid.

Een demonstratie en/of activistische gebeurtenis mag in dat geval worden beëindigd op basis van het huisrecht (artikel 138 Wetboek van Strafrecht en het civielrechtelijk gebruiksrecht). Huisregels beschrijven welke regels gelden voor het betreden en verblijven in poppodia en/of op popfestivals, en welk gedrag niet wordt toegestaan.

Huisregels staan niet in alle situaties boven het recht op vrijheid van meningsuiting. Een zorgvuldige afweging of sprake is van [huisvredebreuk](#) is noodzakelijk. Het opnemen van een verbod op politieke of activistische bijeenkomsten zonder toestemming in de huisregels is daarbij raadzaam.

Sectorbrede samenwerking

Censuur kan via isolatie werken. Samenwerking binnen de sector vergroot de weerbaarheid: gezamenlijke statements, kennisdeling of coördinatie kunnen druk verminderen.

Waar maatschappelijke druk meerdere organisaties raakt, kan de [VNPF](#) ondersteuning bieden via kennisdeling of gezamenlijke communicatie.

5. Implementatie en ondersteuning

Organisaties kunnen hun eigen interne beslis- en reflectieprocessen inrichten met behulp van dit kader. Gebruik deze handreiking als intern hulpmiddel om beleid te ontwikkelen of bestaande procedures te toetsen.

De [VNPF](#) ontvangt graag praktijkvoorbeelden en casuïstiek om het kader te blijven verbeteren. De bewaar- en administratieve last is beperkt: het volstaat om kernpunten vast te leggen en jaarlijks steekproefsgewijs te evalueren of de aanpak werkt.

Denk hierbij aan:

- Een vast team of een vaste procedure voor afwegingen bij gevoelige programmering.
- Een kort verslag of checklist bij elk besluit, om achteraf te kunnen reflecteren.
- Jaarlijkse reflectie op ervaringen: wat werkte goed, wat kan beter?

Praktische tools (optioneel)

- Een éénpagina-partnercheck (interne notitie): [waardenfit](#), [SDG](#)-indicatie, risico's/mitigatie en besluit.
- Een korte bronnenlijst voor [SDG](#)-oriëntatie, [zoals UN Global Compact](#) (self-assessment), [SDG Impact Standards](#) en [GRI-rapportages](#) (indien beschikbaar).

Naast grenzen (“red lines”) kunnen poppodia en popfestivals ook hun eigen “green lines” formuleren: initiatieven die vrijheid, diversiteit en dialoog actief bevorderen. Denk aan samenwerkingen, publieksprogramma's of leertrajecten die laten zien dat vrije expressie niet alleen wordt verdedigd, maar ook bewust wordt geoefend en gevierd.

Een sterke (pop)culturele sector vraagt om onafhankelijke besluitvorming, proportionele afwegingen en een gedeelde verantwoordelijkheid om artistieke vrijheid te waarborgen. Zo groeit de sector in zelfvertrouwen, transparantie en samenhang, zonder aan artistieke vrijheid in te boeten. Poppodia en popfestivals blijven daarmee plekken waar kunst, verbeelding en maatschappelijke dialoog samenkomen, juist wanneer dat onder druk staat.

Verder lezen

Dit afwegingskader staat niet op zichzelf. In verschillende sectoren en domeinen wordt gewerkt aan vergelijkbare vragen rond vrijheid van expressie, maatschappelijke verantwoordelijkheid, democratische waarden en de rol van publieke en semipublieke organisaties in een veranderende en soms gepolariseerde samenleving. De onderstaande trajecten, publicaties en handreikingen behandelen deze thema's vanuit andere invalshoeken of contexten en vertonen duidelijke raakvlakken met de afwegingen in dit document.

Ook de Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten (NAPK) heeft een [Toolkit Artistieke Vrijheid](#) ontwikkeld voor makers en gezelschappen. Deze praktische handreiking biedt reflectievragen,

handelingsperspectieven en adviezen voor het omgaan met politieke druk, polarisatie, bedreigingen, zelfcensuur en andere omstandigheden die de artistieke vrijheid kunnen beïnvloeden. Waar dit afwegingskader zich primair richt op de zorgvuldige besluitvorming van podia en festivals rondom programmering en maatschappelijke verantwoordelijkheid, richt de NAPK-toolkit zich vooral op de positie, handelingsruimte en weerbaarheid van makers zelf. De publicaties vullen elkaar daarmee aan vanuit verschillende perspectieven.

De Raad voor Cultuur heeft in het advies [*Maken \(z\)onder druk. Artistieke vrijheid als democratisch fundament*](#) onderzocht in hoeverre artistieke vrijheid in Nederland onder druk staat en welke maatschappelijke ontwikkelingen daaraan bijdragen. Anders dan dit afwegingskader, dat zich richt op concrete besluitvorming rond programmering en maatschappelijke verantwoordelijkheid, biedt het advies vooral een analyse van de bredere democratische, maatschappelijke en politieke context waarin dergelijke afwegingen plaatsvinden. Het advies introduceert onder meer het onderscheid tussen druk vanuit overheid en politiek enerzijds en druk vanuit samenleving en publiek anderzijds. Voor podia en festivals zijn met name de hoofdstukken over maatschappelijke druk, polarisatie, zelfcensuur en de handelingsperspectieven voor de culturele sector relevant. Deze bieden waardevolle inzichten over publieksdialoog, context bieden, voorbereiding op incidenten, kennisdeling en onderlinge solidariteit binnen de sector.

De handreiking [*Een weerbare cultuursector in tijden van polarisatie*](#), ontwikkeld door Kunsten '92 en het Verwey-Jonker Instituut, biedt culturele organisaties een praktisch afwegings- en handelingskader voor het omgaan met maatschappelijke spanningen, polarisatie, protesten en druk om positie te kiezen. Anders dan dit VNPF-afwegingskader, dat primair is ontwikkeld vanuit het perspectief van artistieke vrijheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid bij programmeringsbesluiten, richt de handreiking zich breder op organisatorische weerbaarheid, interne besluitvorming, communicatie, veiligheid en de omgang met incidenten. De publicatie bevat onder meer een heldere introductie op het fenomeen polarisatie, aanbevelingen voor het ontwikkelen van visie, missie en kernwaarden, praktische handvatten voor crisisvoorbereiding en veiligheidsprotocollen, en aandacht voor de impact van maatschappelijke spanningen op medewerkers en organisatiecultuur. Voor VNPF-leden zijn vooral de hoofdstukken over programmeringscriteria, polarisatiedruk, communicatie rond omstreden programma's, voorbereiding op protesten en incidenten, en kennisdeling tussen organisaties relevant. De handreiking vormt daarmee een waardevolle aanvulling op dit afwegingskader.

Daarnaast is er in de bibliotheeksector gewerkt aan de [*Democratische Code*](#), ontwikkeld door Stichting Voor Democratie in samenwerking met bibliotheken, Probiblio, BiSC Utrecht en de Koninklijke Bibliotheek. Deze code beschrijft waarden en uitgangspunten voor bibliotheken in hun democratische en maatschappelijke rol, onder meer als plek voor onafhankelijke informatie, publiek debat en het versterken van burgerschapsvaardigheden. [*De Democratische Code biedt houvast*](#) bij het omgaan met maatschappelijke frictie, kritiek en druk, en ondersteunt het interne gesprek over rol, verantwoordelijkheid en professionalisering. Hoewel ontwikkeld voor een andere sector, vertoont deze code duidelijke inhoudelijke raakvlakken met de afwegingen rond vrijheid van expressie, publieke verantwoordelijkheid en maatschappelijke spanningen die ook in dit afwegingskader centraal staan.

Tot slot is er de zeer korte *[Handreiking maatschappelijke weerbaarheid](#)* voor VNPF-leden, die is voortgekomen uit een trainingsdag in oktober 2025, georganiseerd door de VSCD in samenwerking met International Safety Research Nederland, waaraan ook VNPF-leden hebben deelgenomen. Deze handreiking richt zich op het vergroten van weerbaarheid door middel van risicoanalyse, scenario-denken en crisisorganisatie, met aandacht voor zowel operationele continuïteit als waarden als veiligheid, artistieke vrijheid en vrijheid van meningsuiting. De handreiking is nadrukkelijk praktisch van aard en bedoeld als ondersteunend instrument bij reflectie, voorbereiding en professionalisering. Zij vormt daarmee een inhoudelijke aanvulling op dit afwegingskader, vanuit het perspectief van risico- en crisisbeheersing.

De genoemde trajecten en publicaties bieden aanvullende inzichten, praktijkervaringen en denkkaders die kunnen bijdragen aan reflectie, dialoog en verdere professionalisering, maar hebben geen formele of normerende status binnen dit afwegingskader. Organisaties kunnen deze bronnen benutten op een manier die past bij hun eigen context, rol en verantwoordelijkheden.